

DANES JE MEDNARODNI DAN BRAJICE

Štefan Kušar

Foto: arhiv ZDSSS

Brajica je sistem dvignjenih pik, ki ga lahko s prsti berejo slepi ali slabovidni. Posameznikom, ki tiska ne morejo videti, omogoča branje in pisanje ter tako predstavlja bistveno orodje za dostop do informacij in komunikacijo z drugimi. Poimenovana je po **Luisu Braillu**, ki je brajico dodela v začetku 19. stoletja in spremenil življenje slepih in slabovidnih. Kljub njeni pomembnosti pa je brajica pogosto spregledana in finančno podhranjena, zato obstaja nevarnost, da bi se v prihodnosti izgubila in opustila. Zato je ključnega pomena, da **prepoznamo pomembnost brajice za slepe in si prizadevamo, da bi jo ohranili in razvili za prihodnost.**

Pomembnost brajice se kaže **na področju izobraževanja in zaposlovanja.** Brez brajice bi bili slepi močno omejeni pri dostopu do pisnih gradiv in opravljanja šolskih in drugih nalog. Brajica jim omogoča, da v celoti sodelujejo v izobraževalnem procesu in dosežejo svoje akademske cilje. Posledično pa je brajica kritični dejavnik pri njihovi sposobnosti, da si zagotovijo zaposlitev. Na primer, slepa oseba, ki obvlada brajico, ima prednost pred slepo osebo, ki je ne obvlada, v smislu, da lahko bere in piše neodvisno ter opravlja naloge povezane z delovnim mestom. Poleg svoje praktične uporabe, igra brajica tudi ključno **vlogo v čustvenem in psihološkem počutju slepih.** Omogoča jim občutek nadzora in neodvisnosti ter pomaga odpravljati izolacijo, s katero se mnogi slepi in slabovidni soočajo. Prav tako jim omogoča, da so povezani z drugimi skozi branje in pisanje, da sodelujejo v dejavnostih, ki so velikokrat sprejete kot samoumevne - kot so branje knjig, pisanje pisem, sporočil, spremljanje informacij na svetovnem spletu, igranje glasbe, učenje matematike, idr..

Kljub jasnemu pomenu brajice, pa je pogosto spregledana in se njeni uporabi ter razvoju namenja premalo sredstev. Mnoge **šole**, ki na podlagi odločb inkluzivnega šolstva sprejemajo otroke z okvaro vida (takšnih otrok je bilo v letu 2022 **preko 360**), **ne posvečajo zadostne pozornosti poučevanju brajice**. Posledično številni slepi niso usposobljeni na zadostni ravni. To ima lahko resne posledice za njihovo izobraževanje in poklicne možnosti, kot tudi njihovo splošno kakovost življenja. Obstaja tudi tveganje, da **bo brajica v prihodnosti opuščena ali pozabljena**, saj bodo **novejše tehnologije**, kot so avdio knjige in programska oprema za pretvorbo besedila v govor, postale bolj razširjene. Zagotovo so našete tehnologije lahko koristne, ne morejo pa biti nadomestek za brajico in ne morejo v celoti nadomestiti taktilnih in kognitivnih prednosti branja in pisanja s prsti. Zato je pomembno, da še naprej podpiramo in vlagamo v brajico in si prizadevamo, da ostane izvedljiva in dostopna možnost za slepe. Tako se zavzemamo za **vklučitev brajice v izobraževalnih in zaposlitvenih okoljih**. To lahko vključuje zagotavljanje materialov ter opreme za pisanje in branje brajice, najem usposobljenih učiteljev in strokovnjakov za brajico, spodbujanje pomena brajice za oblikovalce politik in širšo javnost, idr.. Prav tako je pomembno, da se finančno in drugače podpre organizacije, ki si prizadevajo za spodbujanje in ohranjanje brajice - kot so Center IRIS, Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne ter Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije ter vključenih Medobčinskih društev slepih in slabovidnih.

»Kljub obveznostim, ki izhajajo iz mednarodne in nacionalne zakonodaje, vemo, da veliko slepih nima dostopa do brajice, do ustreznega usposabljanja za brajico in do tehnologij, ki olajšajo uporabo brajice« je dejal **Marc Workman**, izvršni direktor Svetovne zveze slepih. *»To priložnost 4. januarja izkoriščamo, da pozovemo vlade po vsem svetu, da se zavežejo izboljšanju dostopa do brajice za svoje slepe državljane v izobraževalnem sistemu in zunaj njega,«* je dodal Workman. Med drugim je Kim Charlson, novoimenovana predsednica Svetovnega sveta brajice WBU in izvršna direktorica brajeve knjižnice na šoli za slepe Perkins v ZDA, pozvala k polnemu izvajanju Marakeške pogodbe, po kateri lahko vsi slepi dostopajo do prilagojenega gradiva v brajici in drugih oblikah.

Če povzamemo, brajica je bistveno orodje za slepe, ki jim omogoča dostop do informacij, komunikacijo z drugimi ter v celostno sodelovanje v družbi. Pomembno je, da družba prepozna in podpira potrebe slepih z vlaganjem v izobraževanje in vire v brajico ter se zavzema za vključitev brajice v izobraževalnih in zaposlitvenih okoljih. S tem lahko pomagamo zagotoviti, da se brajica ohranja in razvije za prihodnost ter da imajo vsi ljudje, ne glede na njihovo vizijo, možnost, da dosežejo svoj polni potencial.

KDO BO V PRIHODNJE ORGANIZIRAL OBNOVITVENO REHABILITACIJO?

Vinko Križanec*

Ustavno sodišče je razveljavilo tri člene pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja, ki urejajo pravice do obnovitvene rehabilitacije invalidov in letovanju otrok in šolarjev v organiziranih skupinah. Ti členi so, kot ugotavlja sodišče, v nasprotju z ustavo.

Zahtevo za oceno ustavnosti in zakonitosti 50. 51. in 52. člena pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja je vložilo računsko sodišče v letu 2018. Ustavno sodišče je odločilo, da se obnovitvene rehabilitacije ne morejo izvajati na način, kot smo ga poznali doslej, prav tako društva ne morejo več organizirati obnovitvene rehabilitacije.

Leta 2023 50., 51. in 52. člen pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja preneha veljati. Uporabljati pa se bodo začele nove določbe zakona 23. člen zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki stopi v veljavo leta 2024, vendar pa ne urejajo pravic do skupinske obnovitvene rehabilitacije invalidov.

Nekatera društva obnovitveno rehabilitacijo (OR) izvajajo že več kot 50 let in so na osnovi triaže in drugih kriterijev pošiljala invalide na organizirane rehabilitacije v zdravilišča. Rehabilitacija invalidov v skupini ima **za invalide pozitiven psihofizični učinek**. Rehabilitacijo so omogočala sprejeta pravila v 50., 51. in 52. členu obveznega zdravstvenega zavarovanja Ur. List 79/94, kjer je bilo povzeto dejansko stanje o izvajanju rehabilitacije. Ustavno sodišče pa je ugotovilo, da je bilo to urejeno brez zakonske pravne podlage.

Vinko Križanec

Foto: B.P. – ZIFS 2022

Ustavno sodišče je v odločbi opozorilo, da je bil med postopkom pred ustavnim sodiščem sprejet Zakona o dopolnitvah zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ-P), ki začne veljati 1. januarja 2023 in bo veljal do konca leta 2023. Minister za zdravje bo določil skupinske zdravstvene programe. Spremenjeni zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju pa začne veljati 1. januarja leta 2024. Po sedaj znanem neuradno prečiščenem besedilu je razvidno, da **določene diagnoze na osnovi obveznega zdravstvenega zavarovanja ne bodo več upravičene do zdravstvenih rehabilitacij**. V tem trenutku ni znano, kako bo in, če sploh bo potekala obnovitvena rehabilitacija. Ta negotovost pušča odprta mnoga vprašanja kot so: ali preklicati rezervirane termine ali sklenjene pogodbe z zdravilišči za OR v letu 2023, kaj storiti z lastnimi nepremičninami, ki jih v ta namen uporabljajo društva? Na ta in še mnogo drugih vprašanj bo moralo čimprej odgovoriti ministrstvo za zdravje.

*Vinko Križanec je predsednik Društva paralizikov Slovenije - PARAS

IMELI SMO LJUDI...

LADO KOCJAN

(1925-2022)

mag. Vlado Pegan

Lado Kocjan, zadnji general, ki je bil partizan, se je mirno poslovil 25. decembra v 98. letu. Rodil se je 14. avgusta 1925 na Mirenskih Lazah, kot tretji od osmih otrok.

Bil je aktivni udeleženec druge svetovne vojne oz. narodnoosvobodilne vojne 1941 -1945. V partizane je odšel leta 1942. Aktiven je bil že od leta 1941, kjer je deloval na terenu in bil povezan z Osvobodilo fronto slovenskega naroda. Po koncu 2. svetovne vojne je ostal v vojski in bil aktivni častnik do leta 1981, ko se je upokojil. Služboval je v različnih vojaških službah, bil je načelnik oddelka varnosti v 3. armadi in pomočnik poveljnika 9. armade. Bil je tudi načelnik štaba Teritorialne obrambe Slovenije 1977 – 1980. Leta 1959 je

končal Višjo vojaško akademijo v Beogradu in leta 1969 šolo ljudske obrambe in nato pridobil čin generalmajorja.

Lado Kocjan na srečanju vojnih invalidov (28.5.2022) Foto: ZDVIS

Od leta 1981 je bil izredni profesor na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Poučeval je operatiko in strategijo na katedri za obramboslovje. Zadnje leto je živel v Domu starejših občanov v Trebnjem. Do zadnjega se je udeleževal borčevskih proslav. Bil je tudi častni občan Občine Mirna. Mladost Lada Kocjana je bila težka. Starši so kupili majhno hiško na Brezovici pri Mirni. Oče je hodil na različna dela in se je leta 1941 smrtno ponesrečil. Družina je bila sama z mamo, brez virov za življenje.

Lado Kocjan je leta 1932 začel obiskovati šolo na Mirni in je bil bister ter odličen učenec. Ker se mu ni bilo potrebno učiti, je za kos kruha sosedom pasel živino. Ravnatelj je želel, da bi se vpisal na gimnazijo, vendar zaradi revščine ni mogel, zato je hodil v meščansko šolo v Novem mestu, vendar je pogrešal mirenske učitelje, ki so mu privzgojili ljubezen do domače grude in domovine. Vsaki dan se je vozil v šolo z vlakom. Da se je lahko šolal, si je služil denar z inštrukcijami. Da je kaj zaslužil je v Novem mestu v gostilnah pomival tudi posodo. To so bila res moška leta njegovega otroštva.

BOŽIČNI OBISK V DOMU UPOKOJENCEV VOJNIK Dragica Mirnik

Že pred leti smo začeli sodelovati z **Društvom dobra volja**. Dobivamo se v Pristavi pri Ivanki Plešnik, ki nam z dobro voljo odstopi prostor za tkanje prijateljstva in ob ustvarjalnih delavnicah preživljanje prijetnih trenutkov. Tu se vedno kaj novega naučimo in izdelujemo razne izdelke, ki jih nato podarimo. V delavnicah tudi kuhamo in pečemo in si tako izmenjujemo izkušnje.

Ob koncu leta že nekaj let, z **veseljem obiščemo Dom upokojencev v Vojniku** in razveselimo in razvedrimo varovance. Prijazno osebje nas vedno lepo sprejme in skupaj preživimo lepe trenutke.

Letos smo **napekli Božične piškote** in jih, za vsakega varovanca, skrbno spravili v vrečke, ki so jih zaposleni razdelili po sobah, da je darilce prejel vsak. V avli nam je Drago Sivka zaigral na harmoniko, Marjana in Frenk

Gregl pa sta zapela. Nista pela dolgo sama, saj smo se jima vsi pridružili in slovenska pesem se je razlegala po celi hiši. Solze radosti, ki so tekle po licih in so se lesketale v očeh, so bile odgovor – veselje, radost in hvaležnost, da smo si vzeli čas, čas za ljudi, ki ne morejo popolnoma sami poskrbeti zase in na jesen življenja bivajo v drugem domu.

Foto: Dragica Mirnik

Ob koncu smo jim zaželeli dobrega počutja, zdravja in veselja s skorajšnjim ponovnim srečanjem. Na koncu so si zaželeli še pesem **Časi, zlati časi**. Naš harmonikar jim je seveda ustregel. Skupaj smo zapeli, nekateri zaplesali in solzice, kot biseri, so se lesketale kar v vseh očeh. Z željo, da se njihove oči orosijo le ob lepih dogodkih, smo jim obljubili, da se kmalu vrnemo.

V IZZIV MU JE OPRAVLJATI POKLIC BOLNIŠNIČNI UČITELJ Katarina Lukešević

Igor Plohl

Foto: B.P. – ZIFS 2022

V decembrski oddaji *Odprta dlan* na Radiu Zeleni val smo gostili tudi paraplegika **Igorja Plohla**, ki je po poklicu učitelj, zaposlen pa je v Bolnišnični šoli v Mariboru, katera je namenjena učencem, ki so dlje časa hospitalizirani. Sam meni, da lahko kot učitelj in paraplegik kanček bolj pomaga tem otrokom, kot pa drugi učitelji. Beseda je tekla tudi o mladinskih knjigah, natančneje o avtobiografskih otroških slikanicah »**Lev**

Rogi«, katere je I. Plohl izdal v zadnjih letih in s katerimi na tak način tudi osvešča javnost o invalidnosti. S knjigami tudi sporoča mladim pa tudi starejšim bralcem, kaj vse zmorejo invalidi.

Oddaji lahko ponovno prisluhnete tudi v arhivu Radia Zeleni val, če boste kliknili na spodnji link:
<https://soundcloud.com/radiozelenival/odprta-dlan-igor-plohl?in=radiozelenival/sets/odprta-dlan-1>

NAŠIH 60 LET (1. DEL) Urška Jakop

Prvi predsednik Rudolf Kešpret in prvi tajnik Rudolf Bolha s člani na Golteh

Foto: arhiv MDGN Velenje

Medobčinsko društvo gluhih in naglušnih Velenje, ki deluje na območju desetih občin Šaleške in Zgornje Savinjske doline, v letu 2023 **praznuje že 60. obletnico svojega obstoja**. Zgodovina delovanja društva je zelo bogata.

Leta 1948 je bil v Celju ustanovljen Okrajni ljudski odbor oglušelih za Celje in okolico, ki je vključeval tudi ljudi z okvaro sluha iz zgornje savinjske in šaleške doline. Zaradi preobsežnega teritorialnega področja in velikega števila članov odbor sčasoma ni več zmožal zadovoljivo opravljati svojega dela. Prav tako je bilo srečevanje članov oteženo zaradi velike oddaljenosti od kraja bivanja do društva. Gluhi in naglušni iz velenjske in mozirske občine so zato začeli razmišljati o ustanovitvi lastne organizacije. Leta 1963 sta tako na pobudo takratnega celjskega tajnika, **Antona Nunčiča**, obe občini pričeli s samostojnim delom. Iz zapisnika ustanovnega občnega zbora o reorganizaciji društva je razvidno, da je **društvo začelo svoje delo 31. marca 1963**, ko je tudi dobilo svoje ime in sicer Zveza gluhih Jugoslavije-osnovna organizacija za občini Velenje in Mozirje, vključeno pa je bilo v Zvezo gluhih v Beogradu. Leto 1963 štejemo za začetek organiziranega dela gluhih na področju šaleške in zgornje savinjske doline.

Začetki delovanja društva so bili zelo skromni, saj ni bilo niti finančnih sredstev niti prostorov, kjer bi se člani lahko družili. Skozi leta se je društvo razvijalo in rastlo. Ves čas pa si prizadeva za enakopraven položaj in pravice gluhih, naglušnih, gluhoslepih in oseb s polževim vsadkom. Društvo je za člane na nek način njihov drugi dom. Omogoča jim razvijanje pozitivne identitete, ustvarjanje specifične kulture gluhih, uporabo svojega jezika, svoje socialno okolje in lažjo integracijo.

HALO, ZIFS...?

Poberki iz dežurne svetovalne službe

Pokličite nas na 041 381 679, vse dni v tednu med 8.00 in 21.00 uro
ali povprašajte na info@zifs.si.

Dežurna svetovalna služba Združenja Invalidov – Foruma Slovenije deluje neprekinjeno vse dni že od 16. marca 2020 naprej in je v tem času pomagala že več kot 1.000 ljudem.

Poberek iz dežurne svetovalne službe:

- Na našo dežurno službo se je v nedeljo, 18. decembra oglasil tudi invalid z multiplo sklerozo, ki je trenutno v Soči in bi želel najeti stanovanje od stanovanjskega sklada, bodisi mestnega ali republiškega.

V tem smislu nam je poslal tudi naslednje pismo: »Letos sem zbolel za multiplo sklerozo in sem posledično v invalidskem vozičku, sicer pa trenutno na rehabilitaciji na Inštitutu Soča. Zanimam se za najem stanovanja, ki bi bilo prilagojeno osebi v invalidskem vozičku (omogočen dostop v stavbo, dovolj prostora v stanovanju). Poleg možnosti prijave na razpisih Stanovanjskega sklada se zanimam tudi za bolj neposredne možnosti najema, npr. če oddaja stanovanje ali išče sostanovalca član vašega Združenja. V kolikor lahko posredujete tovrstne informacije (ali pa me ustrezno usmerite na morebitno koristno povezavo) se vam že vnaprej zahvaljujem.«

Prejeli smo odgovor od Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana, katerega si lahko preberete na strani 11 te številke Sporočevalca.

- Veliko naših članov živi na robu eksistence, zato so bili zelo presenečeni glede poročil, kaj se dogaja v evropskem parlamentu, kjer je celo podpredsednica tega skupnega evropskega doma Eva Kaili prejela takšno podkupnino, da je nepredstavljivo za marsikaterega našega člana, saj v vsem svojem življenju, ni mogel privarčevati niti toliko sredstev, kolikor znaša njena plača, pa je kljub temu krenila po poti zločina in prejela mastno podkupnino.

Da, v politiki očitno in samo prevladujejo interesi in kot kaže na tujih tleh ni prav nič drugače kot na domačih, kjer so v ozadju navidezni človekoljubnih interesov, skriti samo lakomnost po denarju in moči. V 90-ih je bil zanimiv primer iz Italije, od koder tudi prihajajo »partnerji« Eva Kaili, ko je, še takrat mlad socialistični prvak Gianni De Michelis, ki se ga Slovenci še dobro spomnimo zaradi njegovega posredovanja v Evropski skupnosti za Slovenijo, takrat povabil svojega beneškega someščana Massima Cacciarija, da se pridruži njegovi Socialistični stranki, pa je ta odgovoril: »Ni nobene potrebe, moja družina je zelo bogata.«;

- S strani Slovenske filantropije smo sprejeli prošnjo za pomoč pri nakupu invalidskega vozička za begunko iz Ukrajine, ki je tetraplegik in nujno potrebuje nov invalidski voziček. Prošnjo smo posredovali Zvezi paraplegikov Slovenije, saj mi nimamo nobenih sredstev, še za lastne preživetje ne;
- Kako pomembna je **dežurna psihosocialna služba**, se je izkazalo med prazniki, ko smo prejeli klic obupa na Silvestrovo ob 19.30 uri, in celo danes ponoči ob 2.35 uri. Zato bomo tudi v prihodnje to izvajali še naprej, saj smo mnogim na ta način tudi rešili življenje.

KAKO DO NEPROFITNEGA NAJEMNEGA STANOVANJA?

Sašo Rink

Foto: jss.mol

V dopisu dne 19. decembra 2022 ste se na Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju: JSS MOL) obrnili z vprašanjem, **kako lahko pridobi neprofitno stanovanje invalid na invalidskem vozičku**. Konkretno se je na vaše Združenje obrnil gospod Duško, ki je **zbolel za multiplo sklerozo** in je zaradi bolezni vezan na invalidski voziček.

Sporočamo vam, da JSS MOL oddaja neprofitna stanovanja v najem posameznikom in družinam le preko javnega razpisa. Vsaki dve leti je objavljen **javni razpis za dodelitev neprofitnih stanovanj**. Naslednji, 20. javni razpis bo objavljen predvidoma **septembra leta 2023**.

Razpisa se lahko udeležijo polnoletne osebe s stalnim prebivališčem v Ljubljani, ki morajo poleg stalnega prebivališča izpolnjevati še naslednje splošne pogoje: so državljani Republike Slovenije oziroma ob upoštevanju vzajemnosti, državljani držav članic Evropske unije; nimajo premoženja ali v lasti stanovanja v vrednosti nad 40 % primerne stanovanja in njihovi dohodki ne presegajo zgornje meje določene v razpisu. Glede prebivališča se upoštevajo tudi osebe, ki nimajo stalnega prebivališča v Ljubljani, če so vezane na trajno uporabo invalidskega vozička oziroma trajno pomoč druge osebe, če imajo v Mestni občini Ljubljana večje možnosti za zaposlitev ali imajo zagotovljeno pomoč druge osebe in zdravstvene storitve.

V vsakem javnem razpisu se določeno število stanovanj nameni posebnim skupinam. Arhitektonsko prilagojena stanovanja so namenjena osebam vezanim na uporabo invalidskega vozička.

Gospodu Dušku in vsem ostalim, ki se zanimajo za neprofitna stanovanja, ki so arhitektonsko prilagojena svetujemo, da prihodnje leto kandidirajo na javnem razpisu, ki bo objavljen na spletni strani JSS MOL, kjer se tudi lahko prijavijo na prejemanje informacij s področja stanovanjske dejavnosti:

<https://www.jssmol.si/prijava-na-novice>.

Poleg dodeljevanja neprofitnih stanovanj pa JSS MOL dodeljuje tudi namenska najemna stanovanja za posebne namene. Najemniki so vladne in nevladne organizacije, ki v stanovanjih organizirajo bivanjske skupnosti za posameznike, ki potrebujejo pomoč pri bivanju in ostalih osebnih potrebah. Med organizacijami so nevladne organizacije, ki združujejo posameznike z različnimi oviranostmi, tudi tiste, ki so vezani na uporabo invalidskega vozička.

V primeru, da bi se gospod Duško ali kdo drug odločil za tako obliko bivanja, se lahko poveže z organizacijami, ki že imajo najeta stanovanja. To so: Zveza paraplegikov Slovenije, Zveza sonček, CUDV Draga, YHD in Društvo študentov invalidov.

PRISLUHNIMO TIŠINI: KORAKI ZA URBANA, ZDRAVILO ZA VSE OTROKE Vlasta Tifengraber

Foto: Prisluhnimo tišini

Ob božiču, družinskem prazniku, smo se spomnili **malega Urbana z redko in hudo nevrološko razvojno motnjo, sindromom CTNNB1**, in njegove mame, neverjetne borke. **Špela Miroševič** se je namreč sama podala na pot raziskovanja bolezni in gena. V želji, da bi za zdravljenje razvili gensko terapijo za ta sindrom, je združila domače in tuje strokovnjake. Kajti farmacevtska podjetja za to bolezen nimajo posluha, saj jo ima le 400 otrok na svetu. Toda Špela Miroševič se ne vda in upa, da bo zdravilo kmalu na voljo njenemu Urbanu in vsem otrokom po svetu, ki imajo to redko gensko okvaro. Oddaja Prisluhnimo tišini je bila predvajana v soboto, 24. decembra, zdaj pa jo najdete na spletu: <https://www.rtv slo.si/rtv365/arhiv/174923982?s=tv>

KOMBINACIJA ŠPORTA IN PSIHOLOGIJE Borut Pogačnik

Lena Gabršček

Foto: B.P. – ZIFS 2022

Kako lahko invalidom šport popolnoma spremeni življenje, in to seveda na bolje, je dober **primer Lena Gabršček**, ki se je **rodila brez polovice leve roke**, vendar je že pri svojih 12. letih sledila svoji starejši sestri in se pričela **ukvarjati z odbojko**. Sprva, prostočasna dejavnost, jo je ponesla v svet invalidskega športa, tako da je danes kapetanka ženske odbojkarke reprezentance. Ta vrsta športa se izvaja sede. Naše odbojkarice bodo v letošnjem letu morale zadostiti vsem kriterijem za paralimpijske igre, ki bodo v Parizu, kar pomeni da

bo to leto za njih precej naporno in združeno s številnimi tekmovanji. Sicer pa je Lena Gabršček tudi **psihologinja in odlična zastopnica športnikov invalidov** tudi v paralimpijskem komiteju, kjer ima zelo pomembno vlogo, obenem pa stalno animira mlade invalide, da se kot ona, vključijo v invalidski šport.

Lena Gabršček je obljubila, da bo o vsem tem napisala tudi nekaj člankov za Sporočevalca, ki ga z zanimanjem prebira. Več o njeni poti pa boste lahko slišali v soboto, **7. januarja med 14.20 in 14.50 uro na valovih Radia Štajerski val**, katerega frekvenci sta: **93,7 in 87,6 MHz**.

POGOVOR Z DR. BOGOMILOM FERFILO O ŽIVLJENJU NA SICILIJU

Borut Pogačnik

Foto: osebni arhiv Bogomil Ferfila

Nekateri novinarji pišejo, da je na Siciliji ostalo še veliko pridiha mafije. Ali ste morda na tem svojem študijskem potovanju začutili kaj od tega?

Veliko ljudi ob omembi Sicilije res najprej pomisli na mafijo. Na Siciliji je doma njena najbolj poznana podružnica Cosa Nostra. Potem sta še Camorra in Ndrangheta, ki sta aktivni drugod po Italiji. Njihovega delovanja ne opaziš, saj je prvo pravilo kriminalcev to, da niso vidni. Od vseh delov Italije naj bi bila prisotnost mafije prav na Siciliji največja. Ocenjujejo, da na Siciliji danes za "zaščito" mafiji še vedno plačuje 70 % trgovin na drobno, v drugih delih Italije je ta odstotek bistveno nižji. Nedavno so v Siciliji najbližjemu mestu na Italijanskem polotoku Reggio di Calabria razpustili celotno mestno vlado, ker so vse člane sumili sodelovanja z mafijo. Še vedno so pogoste trditve, da je v Italiji mafija njena največja industrija in ocenjujejo, da si mafija še danes prisvaja nekje med 5 % in 10 % kosmatega družbenega proizvoda.

Povejmo še eno zanimivost sicilijanske mafije Cosa Nostre, ki je podobna kot pri japonskih gangsterjih imenovanih jakuze, ki sem jih podrobno proučeval v svojem enoletnem bivanju na Japonskem in opisal tudi v knjigi. Jakuze so vsi tetovirani, članom Cosa Nostre pa ob vstopu v združbo vžgejo podobo Device Marije.

Nedavno je eden naših bralcev pripovedoval, da lahko na Siciliji brez strahu pustiš ključe v avtu.

Ključev v ključavnici sicer nisem puščal, a o "mafijski" morali bi lahko rekel, da se morda kaže tudi v izredni prijaznosti ljudi. Še posebej v Palermu pa je veliko legalnih in ilegalnih priseljencev iz Afrike in Azije, ki verjetno ne poznajo zakonitosti "mafijskega" obnašanja. Spet imam podobno izkušnjo iz Tokija, kjer so jakuze najmočnejši. Tudi v najbolj zakotnih ali zabaviščnih predelih 10 milijonskega mesta se lahko mirno sprehajaš celo noč, kajti gangsterji skrbijo za to, da se ljudje, zlasti obiskovalci in turisti čim bolj počutijo in čimveč zapravijo. Njihov interes je dobiček, predvsem držijo v svojih rokah prostitucijo, igre na srečo, igralnice, mamila... Vse druge nepridiprave, ki motijo poslovanje in kalijo red in mir, pa kar sami hitro pospravijo. Kljub temu pa je treba vedeti, da gre za kriminalce, ki živijo od kriminala, čeprav bi se radi v očeh ljudi pokazali kot

dobri vitezi, ki se trudijo za njihovo dobro. Še posebej v primerih naravnih nesreč, npr. potresov, ki so pogosti tako na Siciliji kot na Japonskem, je organizirani kriminal pogosto prvi, ki ljudem na prizadetih območjih priskoči na pomoč. Tudi sicer tako italijanska mafija kot tudi jakuze skušajo pridobiti tudi političen vpliv in političnim kandidatom pogosto zagotavljajo glasove na volitvah.

Kako bi lahko na kratko opisali današnjo Sicilijo?

Moji najbolj pozitivni in najbolj negativni občutki so oboji vezani na mesta v Siciliji. Negativni zato, ker so ogromna, nagnjena s tonami pločevine, ki neusmiljeno drvi po njihovih cestah, brez parkirišč, pogosto tudi z malo parkov in zelenih površin. Nekakšna romantična predstava o Siciliji je, da je to otok z ugodno mediteransko klimo, počasnim načinom življenja, dobro hrano in kapljico, zaselki stisnjenimi pod skalnatimi vrhovi na obali, je tako malo napačna.

Dejstvo pa je, da je Sicilija za četrtno večja od Slovenije in ima 5 milijonov prebivalcev. Ti živijo predvsem v velikih mestih na obali v Palermu, Cataniji, Mesini, Agrigentu, Siracusi, Trapaniju. Res pa je, da je med njimi na obali veliko čudovitih, neizmerno dolgih in osamelih mivkastih in peščenih plaž, v notranjosti Sicilije pa obilo valujočih gričev, skrbno obdelanih polj, vasic, ki visoko zgoraj tičijo na vrhovih hribov.

Treba pa je omeniti še pozitivno stran mest – polna so zgodovine, spomenikov in zgradb grških, arabskih, normanskih in španskih oblastnikov, ki so v preteklih tisočletjih vladali Siciliji. Nedvomno je prednost Sicilije tudi njena odlična prometna infrastruktura, zlasti cestna. Tudi notranjost Sicilije je preprejena z mrežo avtocest, številnimi hoteli in zasebnimi sobami. Tudi najem avtomobila je neverjetno poceni. Jesenski, zimski in spomladanski čas je tudi idealen za obisk, saj se tako izognemo množici turistov, ki na Sicilijo pridrvi poleti.

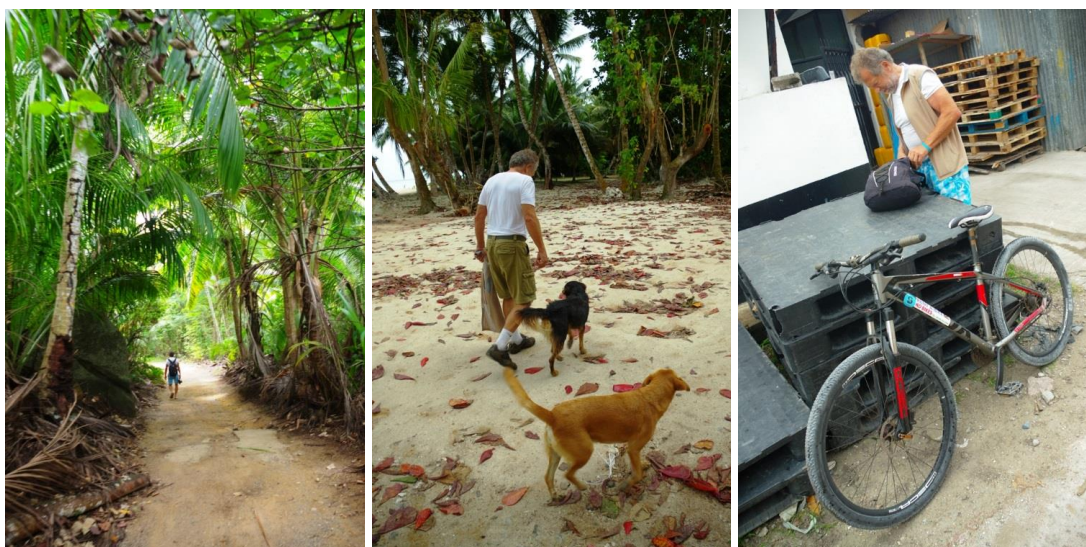

Foto: osebni arhiv Bogomil Ferfila

Ali obstaja velika razlika med kontinentalno Italijo in otokom Sicilijo in če, v čem je najbolj opazna?

Rad imam otoke. Moje prejšnje potovanje je bil otok – Sejšeli, moje jutrišnje prav tako – Kanarski otoki. Pridih samotnosti, miru, večje človeške pristnosti in umirjenosti, predvsem pa neizmerno razkošje morske gladine je na otokih nedvomno prisotno. Mirna obala med mesti in redko poseljena notranjost Sicilije takšnemu "otoškemu zapisu" tudi ustreza. Res pa so velika mesta na Siciliji in po Italiji zelo podobna. Tudi en delček "valujoče Toskane" lahko najdeš v osrčju Sicilije okoli mest Enna in Caltanissetta.

Seveda pa Sicilija nima mest, ki bi se lahko kosale z veličino Rima, Milana, Firenc in Benetk. Njihove katedrale, trgi, muzeji so seveda bistveno večji od sicilijanskih. Razlika je tudi na političnem področju. Številna italijanska velika mesta so tako kot Ljubljana levo obarvana. Sicilija vedno voli desnosredinske in desne politične stranke.

OBLETNICA USTANOVITVE IN ŽALOST OB IZGUBI OBNOVITVENE REHABILITACIJE Borut Pogačnik

Vinko Križanec

Foto: B.P. – ZIFS 2022

V lanskem letu je **Društvo parolitikov Slovenije** praznovalo svojo 40. letnico obstoja, o čemer je tudi govoril predsednik društva **Vinko Križanec** v zadnji lanski oddaji *Odprta dlan*, 21. decembra (**ponovitev oddaje bo 11. januarja ob 10.30 na Radiu Zeleni val**). Kakor je že obletnica razlog za prijetne spomine na 40 let dela in naporov, pa so tako kot v drugih invalidskih organizacijah zelo, zaskrbljeni za nadaljnjo usodo obnovitvene rehabilitacije, o čemer pa gost decembrske oddaje piše v članku na 2. in 3. strani. Kot je povedal pred oddajo in ne v mikrofoni, pa je baje zato zaslužna mala skupinica tistih, ki so pred leti imeli pripombe na račun tega pomembnega socialnega programa. Vendar pa predsednik Vinko Križanec o tem, v oddaji sami, ni želel govoriti.

Je pa predstavil vse pomembne socialne programe, ki jih v organizaciji izvajajo za paralitike. Kot smo že velikokrat pisali v *Sporočevalcu*, in spregovorili v oddajah, je parolitikov pri nas in v Evropi vedno manj, ker imamo na srečo brezplačno Salkovo cepivo, ki že od leta 1952 omogoča cepljenje vsem otrokom in tako preprečuje izbruh te nevarne otroške bolezni. Že dolgo časa vemo, da so prav te vrste invalidi zelo neprijetno presenečeni, kadar slišijo ali berejo o pomislekih glede cepljenja, saj je prav to omogočilo, **da praktično otroške paralize pri nas in v razvitem svetu ni več!**

HVALA ZA ČESTITKE IN POGUM! Borut Pogačnik

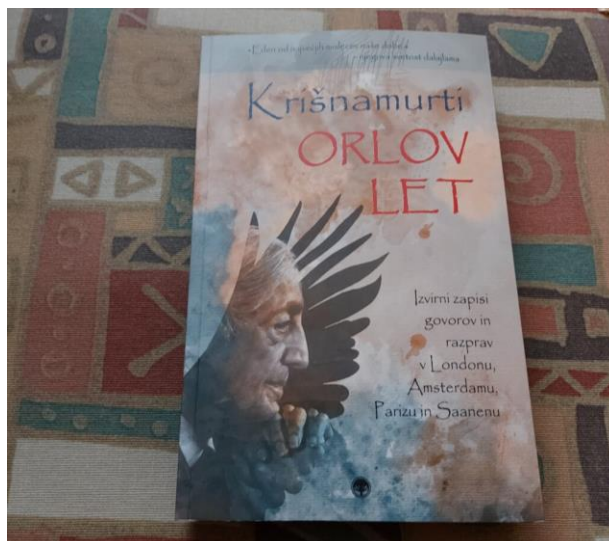

Čestitka Prešernovega nagrajenca Ferija Lainščka Združenju invalidov – Forumu Slovenije

Ob tej priložnosti, se toplo zahvaljujemo številnim bralcem *Sporočevalca*, prijateljem in ljudem dobre volje, ki ste nas podpirali v letu 2022. Vašo podporo bomo potrebovali tudi v letu 2023, saj so nam iz neznanih razlogov zmanjšali celo sredstva za program *Odmev*, kjer že od leta 1995 naprej ozaveščamo slovensko

javnost o invalidih in invalidnostih ter smo tako privabili že več kot 2.200 invalidov in drugih gostov pred mikrofone slovenskih radijskih postaj ter tako močno podprli preseganje predsodkov, stereotipov in tabujev o invalidih in invalidnostih. **Ni nam znano, kdo tega ne vidi in ne sliši. V vseh teh letih smo govorili in pojasnjevali prav vse vrste invalidnosti in ozaveščali o posebnih socialnih programov vseh slovenskih invalidskih organizacij!**

KNJIŽNA NOVOST IN KDO USTVARJA STRAH? Borut Pogačnik

Založba Primus, strani 174, 22 eur Foto: Katarina Lukešević

Džidu Krišnamurti, ki je živel med letoma 1895 in 1981, je imel v 60. in 70. letih vrsto zanimivih predavanj po Evropi, kjer je **razlagal umetnost videnja sveta in otopelost nevrotičnih množic**, na način, da je vedno postavljaj vprašanje: »Zakaj ne moremo živeti v miru?«

Njegove misli so kot nalašč za ta čas, ki zopet ječi pod bremeni vojne, množičnih selitev pregnanih in bližajočih se hudih socialnih stisk, še zlasti na področjih današnje Evrope. Že takrat je poudarjal, da ne bomo ničesar rešili, če sprejmemo življenje takšno kot je, skupaj z nasiljem in vsem drugim, čeprav vemo, da bi lahko **spremenili svet, če bi spremenili sebe in svoj pogled na svet**. Predvsem se moramo zavedati, da je strah tisti dejavnik, ki paralizira človeka in ga ohranja na nivoju, ko se mu zdi, da je samo orehova lupina na gladini oceana. In kdo ustvarja strah? D. Krišnamurti odlično obrazloži, da ga ustvarjata čas in misel, ki ju moramo preseči s tem, da v sebi najdemo tisto tišino, ki omogoča, da misel popolnoma umolkne, kar pomeni, da je ta tišina nad nadzorom in potlačevanjem vsebin, ki nas prežemajo iz bojazni. Zato se le um, prost strahu, lahko sooči z resničnostjo. **Orlov let** nam pomaga preseči tudi vse naše oblike nevrotičnosti ter ponuja ogledalo slehernemu bralcu, vendar pa ga je potrebno brati počasi in se nad vsako trditvijo zamisliti, kako to deluje pri bralcu samemu in kaj lahko prav vsak sam stori, da ne bo več zmeden. Krišnamurti pravi: »Da bi rešili svet pred kaosom, je potrebna revolucija, vendar ne takšne krvave revolucije, kot jih poznamo iz zgodovine, ampak revolucija, ki izbruhne v notranjščini človeka samega.«

Sporočevalca izdaja Zdrženje invalidov – Forum Slovenije, Linhartova 3, p.p. 2539, 1109 Ljubljana

Glavni in odgovorni urednik: Borut S. Pogačnik

Tajnica uredništva: Katarina Lukešević

Telefon: 041/381-679

e-naslov: info@zifs.si

Mednarodna standardna serijska številka: ISSN 2630 – 3639

Z odločbo Ministrstva za kulturo z dne 16.12.2020 je elektronski medij »Sporočevalca« v razvidu medijev pod zaporedno številko 2378.

Uredniški odbor sestavljajo: Borut Sever (FIHO), Luka Pavlin (ZDSSS), Anton Petrič (ZDGNŠ), Jože Globokar (ZPS), Anja Pišlar (Zveza Sožitje), Pavel Kranjc (ZMS), Drago Perko (Zveza ŠIS – SPK), Jože Ocvirk (Društvo za zdravje naroda), Irena Vovk Terčič (Zveza Sonček so.p.), Niko Kostjukovskij (predstavnik bralcev)